

Institutul de igienă și protecția muncii, București (director: Gh. Cadariu)

CONTRIBUȚII LA ORGANIZAREA ÎNVĂȚĂMINTULUI MEDICAL ÎN ȚARA ROMINEASCĂ

G. Barbu

O dată cu organizarea serviciului sanitar ostășesc, a început instruirea primilor felceri militari, deoarece armata era obligată să-și asigure cel puțin personalul sanitar mediu. De aceea, în rindurile miliției s-a dezvoltat în perioada Regulamentului Organic unul dintre cele mai însemnate procese de cultură din Țara Românească și anume, învățămîntul medical.

În vreme ce, din pricina condițiilor social-economice și culturale neprielnice, a fost înlăturat din proiectul regulamentului școlilor din Țara Românească capitolul în legătură cu înființarea unei școli de medicină — în spitalul oștirii din București se infiripau modest primele încercări pentru pregătirea felcerilor pămînteni.

Mai trebuie remarcat că dacă în proiectul pentru crearea unui spital ostășesc elaborat de doctorul Gh. Grunau nu era consemnat decît personalul medical și administrativ al noului așezămînt, în schimb în instrucțiunile primite cîteva zile mai tîrziu din partea Dejurstvei de către colonelul *Emanoil Băleanu*, comandantul polcului 1, se prevedea printre altele: „să se rînduiască cîte doi tineri soldați a învăța la felcerie sau meșteșugul spițeresc”. Instrucțiunile amintite sînt din 4 ianuarie 1832. Subliniăm această dată deoarece reprezintă un însemnat jalon pentru învățămîntul nostru medical.

Din nefericire nu au fost încă aflate sau poate nu s-au păstrat scriptele acestor încercări pentru instruirea felcerilor și a ajutorilor de spițeri în spitalul regimentului 7. De altfel, la începuturile sale, cu probabilitate acest învățămînt nu a fost organizat în spiritul riguroaselor regulamente napoleoniene, făcînd din învățămînt una din anexele mării armate, școlile și internatele devenind adevărate cazărmi, elevii primind uniforme și erau notați cu grijă spre a se ușura selecționarea și avansarea celor mai capabili și disciplinați.

Pregătirea felcerilor din această perioadă se aseamănă prea puțin cu cea despre care am amintit și se deosebește net de pregătirea obținută în școlile începătoare dinaintea Regulamentului Organic, cînd în tînda unei biserici se adunau în jurul unui dascăl copiii mahalalei să învețe buchisirea slovelor. Zadarnic am căuta cataloage, inventare sau alte acte administrative ale unei asemenea instituții.

Soldații trimiși la învățătura felceriei și a meșteșugului spițeresc erau recruți și uneori chiar foști bolnavi, îngrijiți în spitalul ostășesc din București. Acești militari care nu prea erau considerați militari, nu se bucurau nici de prea mare cinste. Medicii care îi instruiau să pună ventuze și cataplasme, să scoată sînge cu lanțeta și să fiarbă ierburile de leac, ar fi fost cei dintîi mirați dacă îi s-ar fi cerut o listă de numele învățăceilor lor.

În lipsa informațiilor cu privire la instruirea acestor felceri pe care armata i-a pregătit în primul rînd pentru nevoile sale, am fost obligați să recurgem la un artificiu și anume plecînd de la primii felceri consemnați de materialele arhi-

vistice, ne-am întors în timp folosind firul ariadnic al cercetării, care ne-a călăuzit spre anii pregătirii lor.

Urmărind socotelile Obştescului control aflăm că la 8 aprilie 1837, au fost plătiți 12 lei „unui chirirgiu pentru ducerea felcerului *Dragomir Cirstea* la spitalul punctului Giurgiu”.¹

După câteva zile, la 11 aprilie pornea o reclamație a lui *I. Sebeni*, sau *Sibineanu*, doctorul spitalului ostășesc din Giurgiu către Comitetul carantinelor al cărui slujbaş era. „Venind ca de obicei la spital — menționa el — am aflat acolo pe unul anume *Dragomir Hristu* ce zice a fi felcer, trimis de către Dejurstvă, care nici să citească nu știe și prin urmare nu poate face gătirea doctoriilor după rețetă... urmează că pătimașii să se primejduiască...” și încheia cerind Comitetului „să chibzuiască pentru mintuirea bolnavilor”.²

Deși nu sa găsit răspunsul Comitetului, ne-a atras atenția o altă informație de arhivă care consemna că „la 7 mai 1838 s-au cheltuit lei 16 pentru ducerea felcerului *Nichifor Sterie* la spitalul punctului Giurgiu”³, va să zică după o lună de la plecarea lui *Cirstea*, comandamentul oștirii îl trimitea și pe *Sterie*. În 1837, era prea mare lipsa de felceri ostășești, pentru ca la un spital cu numai 10 paturi cum era cel din schela Giurgiului, să fie folosiți doi felceri, de fapt se impune concluzia că raportul lui *Sibineanu* a alarmat Comitetul carantinelor, iar acesta la rindul său a reclamat Dejurstvei care a înlocuit în grabă pe felcerul neștiutor de cate. Totuși, după 7 ani de la această întâmplare, *Dragomir Cirstea* — singurul dintre toți felcerii oștirii — datorită fără îndoială sirguinței sale — este citat într-un ofis domnesc. Pentru osîrdie și activă împlinire a datoriilor felcerului *Dragomir Cirstea*, carele aflindu-se în slujba oștirii pe lângă spitalul din leat 1830, au învățat meșteșugul felceriei, noi îi dăruim gratificație...⁴ Dacă *Dragomir Cirstea* sau *Hristu* este unul și același așa cum credem noi, este o problemă secundară: însemnată rămîne în schimb mărturia decretului domnesc despre existența învățaturii felceriei la spitalul ostășesc din București, la începutul deceniului 4 al secolului trecut.

Mai semnalăm în slujba oastei în anul 1844 pe felcerul *Costache Papadopol* la spitalul ostășesc din Brăila.⁵ După cum aflăm într-un „tablou de subchirurgi clasa I după vechime și intrare în serviciul armatei romîne” publicat în Monitorul oficial din primăvara anului 1862, în dreptul lui *Costache Papadopol* erau menționate următoarele: în 1840 soldat, trei ani mai tîrziu a fost înaintat sergent pentru ca în 1845 să fie trecut felcer la spitalul oștirii din București. La 1 martie 1861 era subchirurg clasa I făcînd parte din regimentul 2 lăncieri, dar transferat la spitalul militar din capitală ca ajutor al diviziei chirurgicale.⁶

Din urmărirea statului de serviciu cu ușurință se poate ajunge la concluzia că *Papadopol* s-a calificat felcer în vremea cînd s-a aflat în slujba ostășească.

Date despre continuitatea instruirii felcerilor la spitalul regimentului I din București, mai aflăm dintr-un raport din 7 februarie 1844 al ștabdoctorului *Meyer* către Dejurstva oștirii, prin care solicita ca „soldatul din divizionul 1-iu *Ivan Ion Crișoveanu* din județul Mehedinți, satul Izvoarele Burghie (care are aplecare spre a învăța știința felceriei... să rămîie numitul aicea în spital spre învățatură”).⁷ După puțină vreme *Meyer* era anunțat că cererea sa fusese aprobată și *Crișoveanu*

¹ Arh. Șt. Buc. Obştescul control, nr. arh. 1474/1836, f. 5.

² Arh. Șt. Buc. Comitetul carantinelor, nr. arh. 2638/1837 f. 9.

³ Arh. Șt. Buc. Obştescul control, nr. arh. 1474/1837 f. 6.

⁴ Buletinul gazetei oficiale, nr. 6 din 22 ianuarie 1864, p. 22.

⁵ Arh. Șt. Buc. M. de război partea ostășească, depunerea III. nr. 1. nr. arh. 99/1844. f. 77 (original).

⁶ Ibidem, f. 79.

⁷ Ibidem f. 10. (original).

„s-au și răcomănduit pe lângă spitalul oștirii pentru învățătura felceriei...” și toată odată „s-a scris și polcului a-l socoti pe viitor într-această răspîndire”.⁸ Astfel noul elev era unul dintre cei doi soldați care urmau învățătura felceriei cum erau consemnați în „Condica spitalului oștirii, de îndestularea cinurilor de jos bolnavi, felceri și recomănduți”⁹ din aprilie 1844.

De altfel, instruirea felcerilor în oștire a fost reconfirmată în iulie 1849 tot de către doctorul *I. N. Meyer*, inspectorul spitalelor oștiri cînd menționa necesitatea de „a trimite din fiecare polc cîte un tînăr cu cunoștință dă carte pentru învățătura felceriei după cum trimitea și altă dată...”¹⁰ Poate din pricina revoluției, poate încă mai înainte fusese întreruptă învățătura felceriei la spitalul polcului 1 din București. Din răspunsul Dejurstvei se poate constata că nu a întîrziat să poruncească din nou regimentelor să „trimită cîte (un soldat)... spre acest sfîrșit.”¹¹

Instruirea felcerilor a reînceput în spitalul polcului întii din 1849 după cum arată un raport tot al doctorului *Meyer* care, consemna că soldatul *George Ion Cioplea* trimis la învățatură „nu știa carte (și)... nu putea deprinde acest meșteșug nici într-un chip”.¹² Pentru a nu-l trimite înapoi regimentului a fost scos din școală și trecut „între slujii”.¹³ Greutățile întimpinate de transferarea soldaților în termen la școala de felceri, a determinat înlocuirea lor cu tineri care nu făceau parte din oștire. „Potrivit înaltei deslegări — menționa Dejurstva către ștab — doctorul *Vartiadis*, să face cunoscut dv. ca să căutați 6 copii în vîrstă de la 14 pînă la 16 ani în oștire, care să practiceze (sic) în spitalul oștirii pe lângă doctorul, pentru a se pregăti de felceri... veți trimite catastif de numele lor spre însumare...”¹⁴

Din octombrie 1849, activitatea școlii de felceri poate fi urmărită an de an pînă la 1856 cînd a fost unificată cu școala de felceri civili sub conducerea doctorului *C. Davila*.

În concluzie, dacă pînă acum se știa că învățămîntul medical a început din deceniul cinci al secolului trecut în Țara Romînească, după ce doctorul *Kretzulescu* prezentase conducerii Eforiei spitalelor un proiect pentru înființarea unei școli de medicină urmată de funcționarea unui asemenea așezămînt (dar mult mai elementar) la spitalul Colțea — această dată trebuie corectată deoarece, pregătirea felcerilor ostășești a început încă din 1830, după cum o confirmă ofisul domnesc din ianuarie 1844, despre care s-a amintit.

Această corectare în cronografia istoriografiei noastre medicale își are însemnătatea sa atît pentru istoria medicinei noastre cît și pentru istoria științei romînești.

Sosit la redacție: 9. IV. 1964.

⁸ Ibid. f. 11. (original).

⁹ Arh. Șt. Buc. Obștescul control, nr. arh. 836/1844, f. 27. verso (original).

¹⁰ Arh. Șt. Buc. Minist. de război, Ștabul oștirii, nr. arh. 126 a/1849, f. 88.

¹¹ Ibidem, f.

¹² Arh. Șt. Buc. Depart. ostășesc, Dejurstva, nr. arh. 83/1849, f. 3. (orig.)

¹³ Ibidem f. 34.

¹⁴ Ibidem f. 170.